

Szabó megállt¹

Apja soha nem fedte fel a csalik titkát?

Kérek még egy kávét, mondja nekem A., s azt válaszolom neki, hogy én is, de *latte macchiátót*, és kezemmel jelzem a pincérnek, hogy rendelni szeretnénk. Az *Ecke* kávéház a Hajós utca és az Andrássy sugárút sarkán található, és még szinte üres. Ez egy nagy múltú kávéház, olvastam a bejárat feletti márványablán az első alkalmak egyikén, még Ady Endre is járt ide, beülni és írni. Nem vettem észre, hogy a kávéháznak ez a hagyománya folytatódott volna, sajnos, mondtam akkor A.-nak, és nem is tudok elképzelni senkit, aki folytathatná, és nem csak ma, hanem úgy általában; talán csak azért, mert az írást extrém intimitású cselekedetnek látom? Egy olyan bensőségességnek, amelyhez magányra van szükségünk, és elkülönülésre az emberektől, a potenciális olvasóktól, akiknek később, általában könyv formájában, teljes betekintést nyújtunk majd a legtitkosabb gondolatainkba, érzéseinkbe és élményeinkbe, pornográf módon felfedjük saját lelkünket. A nyomtatott szöveg mint az emberek közé való *diadalmas* visszatérés? Nem tudom, számomra a kávéházba vezető út az A.-val töltött hétvége diadalmas kezdete volt. Szombatonként lementünk az Iskola utcából a Baththyány térre, a Duna partjára, és itt a víz jól ismert illata fogadott bennünket (a kép, amely felmerül az emlékezetemben: az ő orra, orrlyuka), amely később belevezetett a több ezer autó kipufogógázába, majd felültünk a villamosra és néhány állomás után leszálltunk, s elsétáltunk a kávéházig. A szombati kora délelőttökön még csak néhányan érkeztünk meg az állandó vendégek közül. Amint beléptem, biccentettem a pincérnek, és *jó reggelt* kívántam nekik, és az újságállvány felé siettem. Legtöbbször nem bírtam ki, hogy előbb elmenjünk *a mi asztalunkig*, leüljünk és rendeljünk, s majd

Rizsányi Attila fordítása

¹ Részlet Oto Horvat *Sabó, je stao* (Agora, Zrenjanin – Novi Sad, 2014) című regényéből, amely bekerült a 2014. évi NIN-díjra esélyes művek legszűkebb körébe.

csak azután vegyem az irányt az újságállvány felé. Nem, először és azonnal el kellett vennem egy-két napilapot vagy hetilapot. Csak akkor engedtem el magam és tudtam leülni a sugárútra néző harmadik ablakhoz közeli asztalhoz. A két ablak közötti falon egy kerek tükör függött, amelyben szinte az egész kávézót láttam. Követhettem az eseményeket, holott háttal ültem az összes asztalnak és vendégnek. Már elég hosszú ideje jártunk ebbe a kávéházba ahhoz, hogy kiismerjük az összes pincért, tudjuk a kedvenc vendégeiket, és azokat, akik nem voltak szimpatikusak nekik, akiket tehát kelleetlenül szolgáltak ki, elfelejtették őket, majd elnézést kértek tőlük, és folytatták az ignorálásukat. Már elég hosszú ideje jártunk ebbe a kávéházba ahhoz, hogy észrevegyük, ha valaki késett az állandó vendégekből álló csoportunkból, ha az egyik olyan asztal, amelyiknél általában az-és-az a férfi vagy az-és-az a nő ült, még üres volt, ha valakinek addig ismeretlen kifejezés volt az arcán. Biztos vagyok abban is, hogy az összes többi állandó vendég szintén észrevette mindezt. Már elég hosszú ideje jártunk ebbe a kávéházba ahhoz, hogy habozás nélkül érezhessük magunkat valamiféle titkos társaság vagy egy nagy család tagjainak. De A. és én tudtuk, hogy ez számunkra csak egy ideiglenes menedék, a város, amelyet jelen pillanatban magunkénak érzünk, akár már holnap megváltozhat, és már holnap vonaton vagy repülőn ülhetünk. *Csak érkezzen meg a vízum*, amely makacsul nem jön. A kávéházban uralkodó csendet időről időre az újságlapozás hangja zavarta meg, néha a vendégek fojtott beszélgetése során hangosabban kimondott szó, valamint a tányérok váratlan csörömpölése, a kávéskanalak koccanása a csészék alján. Kinn a forgalom már életre kelt, a délelőtti zűrzavar örvénylő gyorsasággal növekedett, és a shopping meg frusztráció gépezete feltartóztathatatlan lendületet vett. Csak a nyugdíjasok sétáltatták tovább agyonhizlalt tácskóikat fel-le a sugárúton úgy, mintha ez egyáltalán nem érintené őket, és mintha ők korábban nem lettek volna aktív részei annak, amit modern városi életnek nevezünk. Ők is, kinn a tácskókkal, és mi is, bent a kávéscsészékkel és újságokkal, tudatában voltunk annak, hogy messze vagyunk ettől az örvénytől. Bal kezemmel megtámasztottam a fejem a fülem és a tarkóm alatt, mert így hosszabban és koncentráltabban tudtam nézni A.-t, és mert így figyelni tudtam az utcát. A nyugdíjasok tácskóikkal belépnek abba a keretbe, amelyet a hatalmas ablakok képeznek előttem, most bal, most jobb oldalról, és néhányukon észreveszem, hogy a ruhájuk mosottabb ebben a délelőtti napsütésben, csaknem színtelen. Ez úgy belém hatolt, mint egy láthatatlan nyíl. Nem csak fizikailag vannak erejük fogytán, öltözetük is összhangban van ezzel. És utána sokáig szemlélem még a platánoknak az ősz barna vírusával fertőzött koronáit. Nem gondolok semmire, csak a levelek nyugodt ringását érzem a lomha szélben. Nem vagyok közvetlenül része ennek a ringásnak, független az én lé-

tezésemről, de csak látszólagosan, hiszen csak azért létezik, mert én ekként látom. Időről időre belemerülök a betűk fekete-fehér világába. Váratlanul észreveszem, hogy a napsugarak éles szögben esnek az újságra, a fehér tányéron előttem levő kávéscsészére meg a kiskanálra, és az a benyomásom, hogy most először látom őket ebben az elrendezésben, előtt és mögött, ilyen kíméletlen fényben és árnyék nélkül, de ezzel véget is ér, nem élek meg semmilyen hirtelen megvilágosodást. Megpróbálom ezt elmagyarázni A.-nak, megszakítva őt a *New Yorker* olvasásában, de úgy érzem, nem vagyok képes elmesélni, világos és érthető mondatokba önteni, csak még nagyobb konfúziót keltenék, hát csak legyintek. *Black out?*, kérdezi tőlem, és megoldást kínál rám mosolyogva. Itt, ebben a kávéházban, meg kell ismételnem, sehol a legkisebb nyoma sincs annak a tumultusnak, amely kinn zajlik. Szombatonként és vasárnaponként jártunk az *Ecke*-be. De szombatonként mindenképp. Egyedül. Ő és én. Talán ez egy rituálé volt számunkra a hétvége első napjára, és mert minden barátunk később kelt fel, és őket, őszintén megvallva, soha nem is hívtam, hogy csatlakozzanak hozzánk a kávéházba vezető reggeli utunkon. Soha senkit nem hívtam, hogy csatlakozzon hozzánk. Egoizmusból, és mert reggel egyedül A.-val kívántam és akartam lenni, ahogyan ő is csak velem akart és kívánt lenni. A budapesti barátaim, a Roczkov nővérek és Milorad, a festő és Radmila férje, akikről hamis túlzás nélkül mondhatom, hogy ők Budapesten az igazi családom, soha nem jöttek velünk az *Ecke* kávéházba, noha egyedül ők tehették volna, és mégis, én sem hívtam őket soha, és A. sem fejezte ki kívánságát, hogy találkozzunk velük szombat délelőttjeink egyikén Pesten. Valamilyen érthetetlen oknál fogva, amely teljesen elfelejtődött a Budapest utáni napok sokaságában, megszoktuk, hogy csak esténként találkozunk velük, még szombaton és vasárnap is. Az esti összejövetelek vagy a pazar vacsorák, amelyek általában hajnalig tartottak, ugyanolyan fontosak voltak számunkra, mint az *Ecke* kávéházban tett szombati látogatások. E vacsorák után leginkább gyalog mentünk haza, csak hogy érezhessük, a város tiszta és a *miénk*. Az *Ecke* kávéház rendszeres látogatásának kezdetétől fogva nem volt számomra borzalmasabb gondolat annál, abban a pillanatban, amikor megérkeztünk, és megrendeltük a kávé, az ásványvizet meg a tortaszleteket, hogy el kell majd menni onnan, kilépni az utcára ebből a kávéállattal, cigarettafüsttel és a szomszédos asztaloknál folyó halk beszélgetésekkel, és az újságlapok susogásával, és a mentő-, a rendőrautók szirénájának, a villamosok meg a tömegközlekedés csörömpölésének távolból alig kivehető hangjával telt kávéházból, egyenesen az eszelős valóságba, a civilizációs győzelembe és civilizációs betegségbe, a hideg és forró, az irgalmas és irgalmatlan nagyvárosi darálóba.

Az ekfrázis állandó mentális tűzben tartja?

Apám felmerül a tengerből sötétkék pizsamájában, és kijön a kavicsos partra. Lábán a régi, fekete horgászcsizmája, amelyre a kezdetektől emlékszem, azt hiszem. Pizsamájának szárát beletűrte. Odanézek, mert arra számítok, hogy átázott, illetve hogy a csizmái is tele vannak vízzel, de a csizmája és a pizsamája is teljesen száraz. Arca és haja azonban nyirkos. A gyermekkoromból ismert strandon rajta és rajtam kívül senki sincs, noha körülöttünk nyitott, narancssárga napernyők állnak, alattuk üres napozóágyak és kiterített tarka törülközők. Egy leheletnyi szellő sincs, de az az érzésem, hogy a légzésemről a legközelebbi napernyők megremegnek. Ahol valamikor az a hotel állt, amelyben minden nyáron családostul megszálltunk, most csak ijesztően magas aranybetűk állnak, melyek a WELCOME szót alkotják. Lassan forognak a saját tengelyük körül, és biztos vagyok abban, hogy ezzel a földgolyó forgását utánozzák. Csodálkozom a csizmáján és a száraz pizsamáján is, de semmit sem tudok kérdezni tőle. Arca váltakozva felveszi a fiatalembernek, amilyennek a régi fényképekről emlékszem rá és az öregkori, de ennek ellenére alig ráncos arcának vonásait. Látom aztán egy pillanatban, hogy a lábaim, majd a kezeim is, sötétbarna színűek, mintha afrikai lennék, de ez nem lep meg. Pontosabban meglep, hogy ez nem lep meg. Azt hiszem, lenyűgöz a bőrömnek, saját magamnak ez a színváltozása, noha nem az a benyomásom, hogy másmi lyenné váltam volna, és ezért csak később veszem észre, hogy apám fején van a régi, kék franciasapkája. Érzem az illatát, pontosabban apám hajának és bőrének illatát, amely beleivódott. Sűrű és hosszú ősz szakállá van, csakúgy mint a hosszú haja, amely kilátszik a sapka alól. Mindez valahogy teljesen különbözik attól, ahogyan ismerem őt és emlékszem rá, de ismét az az érzésem, hogy ebből semmi sem hamis. Hogy ez is ő. Kezében egy könyvet tart és sír. Pizsamájának felső zsebéből előhúzza szemüvegét, néz engem és továbbra is sír, és aztán remegő hangon felolvás nekem: *Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub caelo. Tempus nascendi et tempus moriendi et tempus flendi et tempus perdendi et tempus destruendi et tempus plangendi et tempus perdendi et tempus moriendi et tempus destruendi et tempus flendi et tempus tacendi et tempus destruendi et tempus moriendi et tempus perdendi flendi plangendi scindendi flendi moriendi et omnia pegunt ad unum locum de terra facta sunt et in terram pariter revertentur.*²

Melyik élet hiányzik majd önnek ősszel, és melyik tavasszal?

Emlékszem, hogy egy délután megpillantottam őt magam előtt bokáig érő fehér ruhában. Kinyújtózva meg akartam hallgatni a híreket a rádióban (Bayern 3), de a fáradtság a könyvesboltban töltött éjszakai műszak után felülkerekedett rajtam, úgyhogy észre sem vettem. Néhány perc után felriadtam az álomból, amikor a hírműsor zárószignálja szól, és A. előttem állt a fehér ruhában (amelyet egy nyáron Firenzében vesz majd meg néhány évvel később), és én egy szót sem tudtam kiejteni, a kezem sem tudtam felé emelni, s ő még ugyanabban a pillanatban eltűnt. Én azonban biztos voltam abban, hogy láttam őt az ágyam előtt Erlangenben, hogy nemcsak álomban volt jelen, holott akkor Újvidéken kellett lennie. Amikor néhány perccel később felhívtam, felvette a telefont Újvidéken, és megkérdeztem: *Mit csinálsz?*, felnevetett, mintha tudná, miért hívtam fel, és válaszolt: *Az ausztrál aboridzsinekről meg az idő- és térképzetükről szóló könyvet olvasom.* Néhány évvel később egy nyáron figyeltem, amint egy szűk és meredek kis ösvényen jött lefelé egy piros, kétrészes fürdőruhában a felé a vadstrand felé, ahol türelmetlenül vártam. Egyik kezében papucsot tartott, a másikban pedig egy könyv köré tekert törülközőt. Pillanatokra eltakarták előlem a tengerparti fenyők széles törzsei, de amikor újra megláttam a piros, kétrészes fürdőruhában, amint továbbra is jött le felém, egyszerre kívántam, hogy már ért volna le és lenne itt mellettem, és azt, hogy lassítson léptein, nyújtsa el a strandig vezető ereszkedését, hogy továbbra is figyelhessem őt, amint óvatosan lépkedve jön lefelé a fenyőtűvel borított sziklák mentén, és a napfényt a fehér bőrén, a sűrű, szőke haján. A pillanat és az örökkévalóság iránti vágy keveredett egymással, mint a hullámok a sziklák alatt, néhány méternyire tőlem. Jól emlékszem, néztem őt a háta mögül egy délelőtt a holland mesterek termében a berlini *Gemäldegalerie*-ben. Egy kis festmény előtt állt, amelyet üvegtrinnel védtek, és írt valamit a narancssárga kis füzetébe. Sietség nélkül figyeltem őt. Nem volt szégyenérzetem, amiért élvezem a helyzetet, hogy ülök a terem közepén, és nézhetem őt. Kihajtott gallér a fehér farmerdzsekin, kiengedett sűrű, mézszínű haj, mosott farmer és világosbarna westerncsizma, ezek voltak az attribútumai aznap. Ezeket választotta az előttünk való aznapi megjelenéshez. Véletlenül tudom, hogy mit jegyzett fel, mert este felolvasta nekem versét Van der Ast csendéletéről és a kép hófehér háttéréről, amely fehérebb volt, mint a Szarajevó feletti hegyekben frissen lehullott hó. Ennek a versnek az egyik átdolgozott változatát megjelenteti majd a kilencvenes években a *Letopisban*, de Szarajevót már nem említi benne, csak a havat.

És emlékszem, hogy néztem őt, amint az ágyon feküdt csukott szemmel, és észrevettem, hogy megváltozott a légzése. Figyelmeztettek, de nem hittem nekik. Valami másban hittem. Mellkasa alig emelkedett és süllyedt. Sekélyen, rövidebben. Lélegzett, még lélegzett. Figyeltem, hogyan lélegzik erőlködve, és emlékeimbe akartam vésni az arcát, de most csak elfeledni akarom, mert az többé már nem *az ő arca* volt, amelyet szerettem és csókoltam. Az olyan valakinek az arca volt, aki már nem volt itt, és én ezt nem akarom elfogadni, nem tudok megbékélni ezzel.

Szenvedett már művészi impotenciától, és mikor?

Amikor kilépsz a lakásból és lemész a Batthyány térig, majd felszállsz a villamosra, amely a Duna mentén siklik és nyikorog, fél órád van, amíg megérkezel a munkahelyedre, a budai Gazdasági Főiskolára. Fél óra arra, hogy felfrissítsd emlékezetedben a tananyagot, amit aznap előadsz, hogy gondolatban átfusd az óra szerkezetét. Ez a stratégiád arra, hogy visszatérj a *realitás*ba. Hogy megváltoztasd az arckifejezésed, amely valahogy *révedező* az utóbbi időben, mint ahogy azt A. is megállapította és megjegyezte aznap reggel, miközben reggeliztetek munka előtt. A tervezett oktatási tevékenység rövid, mentális ismétlése segít abban, hogy az iskolakapu előtt könnyebben előránts szíved valamelyik elfedett sarkából a félmosolyt, és az arcodra tapaszt, amely mögött nincs más, csak magabiztosság és önbizalom. Az óráid egy szempillantás alatt eltelnek. Elégedett vagy, amiért némettanári állást találtál az iskolában, mert úgy érzed, valami hasznosat csinálsz, és ez nem teljesen tölt el büszkeséggel, de majdnem. Annak ellenére, hogy tetemes energiát fektetsz a tanítás menetének kigondolásába, az erőfeszítés ellenére, amivel a nyelvtant magyarázod és azokat a mondatokat ismétled, amelyek hasznosak lehetnek számukra az ügyfelekkel folytatott jövődöbéli mindennapos kommunikációban, s amelyekről talán tévesen gondolod, hogy feltétlenül meg kell tanulniuk fejből és használniuk kell, annak ellenére, hogy szójátékokat, aktivitásokat és feladatokat eszelsz ki, az a benyomásod, hogy a tanulók a legkevésbé sem osztják lelkesedésedet. Úgy érzed magad, mint egy szónok az emelvényen, aki hiába lelkesíti a jelenlevőket, ők csak szórakozottan bámulnak rá. És miért is osztanák az elragadtatásod, teszed fel néha a kérdést, végső soron ez csak a te lelkesedésed, a te módszered a tananyag megközelítésére. Nyilvánvaló, hogy jelenleg nem lelik örömeiket a tanulásban, hanem csak a hormonok kielégítésében. Abban a korban vannak, arról beszélnek, arra vonatkoznak a megjegyzéseik. Talán elfelejtetted azokat az éveket? És akkor közülük mégis kit érdekelnek az *új* szavak? A marketingszlogenek? A

nyelvtani szabályok, amelyek olyan szépek és egyszerűek, mint a képletek a matematikában? Az ügyfelekkel való eredményes kommunikáció? Kit érdekel közülük a német kultúra és irodalom? Te lelkesedsz érte, nem ők. *Relax, relax, relax.* A munkaidő végén üres és fáradt vagy, a torkod tele van homokkal, és nem a rezignáltság az, ami a válladra ül, amíg várod a tizenhetes villamost, amely hazavisz, hanem valami még nehezebb, amit Dürernek sem sikerült teljesen megjelenítenie a metszetein. Reggel, amíg borotválkoztál, és arcszeszt kentél a bőrödre, a tükörben ismét megpróbáltad megtalálni a néhány évvel korábbi tekinteted, szükséged volt arra, hogy emlékezz rá, mint az első telefonszámra a házból, amelyből már régen elköltöztél. Később, amíg A. ebédet főz, állsz az Iskola utcában bérelt lakásotok miniatűr konyhájának ajtajában, ő mintha tudatosan és szándékosan kapcsolódna az elmélkedésedhez, amikor elmeséli, mi történt vele aznap: *Néha úgy tűnik, mintha én már nem is én lennék. Elvesztettem a nyelvem.* Ezért is olvastam hangosan ma délelőtt, amíg a munkahelyeden voltál, Žule elbeszélését. Jólesett saját magamat hallani. *Jólesett a szarajevói nyelv.* *Úgy éreztem, mintha ózont lélegeztem volna be,* mintha megsejttem volna, ki voltam és ki vagyok most, mintha valamilyen módon hazatértem volna, mondja neked szinte szégyellősen, illetve neked tűnik úgy, mintha szégyellősen mondaná, mert nem tekint fel rád, de utána azonnal rájössz, hogy mondatában nincs semmilyen szégyen, mert ez a te butaságod, és vajon csak butaság-e az, amely őt így határozta meg? Ez pedig biztosan csak fragmentum egy hosszabb vallomásból, a háborúról, a szenvedésekről és a halottakról, az ismertekről és ismeretlenekről, amelyet magában hordoz, és amelyet meg kell osztania veled vagy valaki mással. Mindez egyszerűen jobban fáj neki és jobban foglalkoztatja, mint amennyire tudatában van ennek, mint amennyit kész beismerni és megmutatni másoknak. Nem tudsz neki mit mondani az eddig sikeresen titkolt érzelmi világába való váratlan betekintés kapcsán, amely világ létezéséről, légy bátor beismerni, addig tulajdonképpen soha nem is tűnődöttél komolyan, hát hallgatsz zavartan, erőtllenül, és kényelmetlenül érzed magad.

Melyik irodalmi motívumon alapszik az ön élete?

Egy erdővel borított hegy látszik annak a kórházi szobának az ablakából, amelyen egy idősebb, telt és kék szemű asszonnyal osztozik. A kilombosodott fák színe a világos és gyengéd zöld szín különféle árnyalataiban. Késő tavasz van, május, szinte nyári meleg. *A szobatárs* kiment, ezért most a férfi otthon főzött ételt kínál neki. Fáj a seb, mondja a nő, de eszik, mert tudja, hogy muszáj, ezt is mondja. Amikor a szemébe néz, igyek-

szik leplezni félelmét és rémületét. (Valószínűleg ugyanezt teszi a nő is.) Minden mozdulatából és szavából csak a remény és a határozottság tükröződhet, ezt ismételgeti magának szüntelenül. *Nem baszhatom el*, szinte hallja a saját gondolatát, amely mantraként kering a fejében. A hegy teteje tele van tűzdelve fehér, ezüstös antennákkal. Mint levél nélküli fatörzsek. Vagy mint égnek meredő lándzsák. Néhány hónappal később a nő ismét ágyban fekszik, de most a lakásukban. Légmattacos ágycsukot a könyvespolcok mellé állították, ahonnan közvetlenül rálátni az ablakra. Két ciprusfa csúcsa között látszik az enyhén lejtő jobb oldali hegy. Hó nélküli a tél. Ennek ellenére, vagy éppen ezért, a hegy kifejezetten sötétzöld a ciprusok és a fenyők színétől. A férfi jobban szeretné, ha a színek világosak és gyengédek lennének. Amikor megkérdezi, hogy szeretne-e változtatni a kilátáson, hogy inkább jobbra vagy balra mozdítsa-e el az ágycsukot, hallgat. Maga elé néz a lepedőre. Legyint a kezével. Most minden lényegtelen, az a benyomása, mintha ezt mondaná. A csendben, amelybe mint ingoványba beleléptek, és amelyben a napokat töltötték, a légágy motorjának zúgása baljóslatú mennydörgés.

Hör mal, musst du dein Leben wirklich ändern?

Sima, ritka és szőke volt a haja a kék trikós fiúnak, aki előttem ült a zsúfolt városi buszon. Ahogy a fiú, anyja is magas volt és vékony, és a fiához hasonló haja volt, egyszerű rövid, szőke, modern vonások nélküli. A fiú balján állt, tehát nekem is a bal felelem. Ő is és a fiú is hallgatott. Az ő arcát profilból is láttam, míg a fiút csak az ablaküveg visszatükröződéséből, amelyen át szemrebbenés nélkül nézett kifelé, és egész idő alatt hallgatott. Nem vette észre, hogy időről időre őt szemlélem. Nem tudom, nem emlékeztetett magamra, testileg teljesen különbözött. Vele ellentétben én kövérkés voltam és göndör, sűrű, szénfekete hajam volt, és mindennek tejében szeplős volt az arcom (jól emlékszem arra a gyermekhygiéniai reklámra, amelynek kabalafigurája a szeplős nyúl volt. Napokig tartó ismétlését követően a gyerekek elkezdtek skandálni vagy odakiabálni nekem az iskolában: szeplős nyuszi), emiatt gyerekkoromban sokat szenvedtem, de mindezen különbségek ellenére úgy éreztem, ő is része az én történetemnek. Az anya tekintete a fiáról az ablakon át látható látványra vándorolt, az utcákra, amelyeken a busz végighaladt. Már a buszban voltak, amikor felszálltam a középső ajtón, és amikor éppen felszabadult egy ülőhely előttem. *Le szeretne ülni?*, kérdeztem a nőt. *Nem, köszönöm*, válaszolta. Végighaladtunk a Futaki utcán, és a platánok dús lombkoronáján keresztül az arcomra süttött a nap. A balettiskola, a zsinagóga, az üzlet, amelyet

okaszionnak neveztünk, kalaposok, szőrmekereskedések, cukrászdák, a *Planika* cipőbolt, mintha csak számoltam volna. Ha jól emlékszem, több-állomásnyit haladtunk úgy, hogy egy szót sem váltottak. Talán ezért lepett meg a fiához intézett mondata. Körülöttük megtört csend. De *másik* nyelven. A fiú továbbra is kifelé nézett az ablakon, mintha semmit sem hallott volna. A jobb füle felett az egyik hajtincs hosszabb volt a többinél, és hintázott, ahogy mozgott a busz. Anyja újra feltette neki ugyanazt a kérdést, felemelve a hangját, de a fiú továbbra is csak bámult kifelé. Nem akarja meghallani, ebben biztos voltam. Valamivel később az anyja harmadszor is megismételte a kérdését, biztosan mindenki meghallotta a buszban, de valószínűleg csak néhány utas értette, hogy mit mondott. Egyszer én is nagyon akartam azt, hogy más legyenek, más legyen az anyám. De nem volt kiutam, mint ahogy neki sem. A fiú az anyja felé fordul, és mutatóujjával mutatja, hogy hajtja le a fejét, valamit mondani akar. *Jó*, hallom, amikor felemelte a fejét és kiegyenesedett, *majd szerbül beszélek*. Amikor erről az esetről gondolkodom, a zsúfolt újvidéki városi buszon elhangzott ilyen mondat kontextusairól és jelentéseiről, nem tudom nem azzal a feltételezéssel folytatni, hogy a társai vagy a szüleinek a barátai biztosan gyakran tettek fel neki kérdéseket, akár kvízkérdéseknek is nevezhetnék őket, mintha valamiféle viccről lenne szó, nem pedig sértésről és megalázásról. Szadizmusról. Kérdéseket, amelyek látszólag mindig a sportra vonatkoztak, legyen szó akár futballról, kézilabdáról vagy vízilabdáról, mindegy volt. *Kinek szurkolsz, amikor Jugoszlávia Magyarországgal játszik?*

Fordítói jegyzet

Oto Horvat 1967-ben született Újvidéken, jelenleg Firenzében él. Tanulmányait Újvidéken, Erlangenben és Berlinben folytatta. Mostanáig hét verseskötete jelent meg, az első 1987-ben, ugyanakkor a magyar, német és olasz nyelvű versirodalmat fordítja szerb nyelvre, így például Pilinszky János *Kráter* (*Krater*) meg Fenyvesi Ottó *A káosz angyala* (*Anđeo haosa*) című műveit is átültette szerbre.

Első prózakötete *Sabo je stao* címmel jelent meg az Újvidéki Művelődési Központ (Kulturni centar Novog Sada) kiadásában 2014 elején, hamarosan azonban minden példány elkelt, így az Agora kiadó gondozásában ismét megjelent. A *Sabo je stao* című kötetet a 2014. évi, sorrendben 61. alkalommal odaítélt NIN-díj zsűrije a pályázatra beérkezett 161 regény közül előbb a tizenegy művet tartalmazó szűkebb válogatásba, majd később Filip David és David Albahari köteteivel együtt a legszűkebb válogatásba is besorolta.

Rizsányi Attila

